

Doloresa Kazragytė

(Ne)paskutinis
veiksmas

TYTO ALBA

Doloresa Kazragytė

(Ne)paskutinis
veiksmas

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinių, esančių bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

© Doloresa Kazragytė, 2022

© „Tyto alba“, 2022

ISBN 978-609-466-618-6

SKRENDANČIOS PUŠYS

*Pušys ant kranto. Galvas iškėlę. Žiūri į jūrą.
Pušys – kaip žmonės – laukia laivų. Ir žuvėdroms pavydi.
Šįryt. Prieš aušrą. Toli. Horizonte. Burės paraudo.
Ir džiugus virpulys nuo galvos ligi kojų
nutekėjo pušų kamienais.*

*Pabudo žuvėdros ir nuskrido tiesiai prie laivo.
O laivas vis plaukė ir tolo į svetimą krantą.
O pušys vis laukė, tikėjosi, pyko ir graužės,
kad užaugo ant kranto, kur laivai dar lig šiolei
nė sykio nebuvo sustoję.*

*Ir tada neišlaikė viena. Pasispyrė. Ir tiesiai
paskui žuvėdras per jūrą nuskrido prie laivo.
Pasispyrė ir kitos tada, džiaugsmingai nustebę,
jog lig šiol nežinojo, kad gali kaip paukščiai skraidyti.
O kitos ir numirė taip – nesužinoję.*

JUSTINAS MARCINKEVIČIUS

Jau baigiant rašyti šią knygą, baltą, švytintį sidabru sniegą ir ežerą apšvietė blyški vasario saulė, o aš skaitau Justino Marcinkevičiaus eilėraščius ir susigrąžinu Jaunystę. Salomėja ir Justinas – visada juos mylėjau.

* * *

Paskutinis veiksmas dažniausiai būdavo pats sunkiausias. Jame išsispręsdavo visi konfliktai, nesantaika, klaidos. Arba viskas baigdavosi tragišku šauksmu, kaip Jono Vaitkaus spektaklyje „Paskutinieji“ – Gorkio pjesėje senutė auklė tipena avanscenoj ir dejuoja: „Vaikeliai mano... vaikeliai...“ O kartais šviesa nušviesdavo personažų sielas ir ateidavo Viltis – pasirodydavo „šviesa tunelio gale“, kelias į Amžinybę.

Trečias skambutis. Paskutinis veiksmas. Pagaliau! Ateis pabaiga. Nusileis uždanga. Atlikta. Laukti pabaigos sunku. Sukaupiu visas jėgas: kad tik suvaidinčiau (nevaidindama!) viską teisingai, nepadaryčiau klaidų, prisiminčiau Režisieriaus nurodymus, atiduočiau visą širdį, balsą, kūną...

Ir štai – užsidega šviesos, žiūrovų veidai parterijoje, balkone... plojimai ir... uždanga – tamsi, niūri, paslaptinga lėtai lėtai slenka ir uždaro tikrą pasaulį nuo dar tikresnio. Nutyla aplodismentai. Tamsūs užkulisiai. Dar šmėžuoja vienas kitas veidas pirmose

eilėse, dar akyse slenka uždanga, dar virpa širdis (aktoriai eina į savo grimo kambarius susimąstę, nuleidę galvas), šviesa, grimo kambarys, akys žvelgia į veidrodį ir prasideda kankynė: atgal perjauti visas scenas nuo pradžių iki užsiveriant uždangai. Kokių klaidų padarei, kuris epizodas „neskambėjo“, kur ne tuos žodžius pasakei, kur užmiršai Režisieriaus nurodymą. Ir taip kamuojiesi vėl išgyvendamas visą spektaklio gyvenimą, kol... Vėlei matai užsidarant uždangą. Tada sakai sau: stop! ir išeini į naktį. Vėl užplūsta epizodai iš pjesės gyvenimo ir vėl sakai: stop! Užteks kankintis! Pažiūrėk į žvaigždes Ažuolyne. Uždangai užsivėrus nieko gražesnio jau nebematysi – tik tą stebuklingą žvaigždėmis nusėtą tamsų dangų.

Ateina ramybė. Žinai, kad neilgam, bet ateina.

Gyvenimas kaip pjesė: gali nuskrietį į vaikystę, jaunystę, artėjimą prie pabaigos ir vėl iš pradžių...

2019-ųjų rudenio. Rugsėjo 7-oji. Dar kaime. Dienos gražios. Saulė. Tik ta saulė tokia... lyg šydu užsidengusi. Blyški. Nelinksma. Ir ji atsisveikina su vasara.

Laiko apmąstymams, prisiminimams – kiek tik nori. Tik to noro nelabai yra. Sunku nieko neveikti (tik voveraitės, Rikis, pasiskalbti, indus suplauti, pasišluoti, ir viskas), neturėti užduočių, tikslo, judėjimo (aktorystės prasme). O juk suprantu, kad dabar pats geriausias laikas pajusti save. Galų gale susipažinti su savimi. Ta „pažintis“ prasidėjo seniai, kai išėjau iš teatro (2003 m.) ir pamažu pamažu, sunkiai, lėtai artėju į tylą ir įsiklausymą, kas ten manyje (ir pasaulyje) darosi. Nelengva. Nelabai malonu. Netgi skausminga. O buvo gera galvoti tik apie vaidmenis, darbus, keliones, gastroles... visą laiką atiduoti

kam tik nori, tik ne savęs pažinimui. Juokinga. Tarytum tu nesi tu. Koks čia dar gali būti savęs pažinimas? Kokie niekai. Taip atrodo. Taip gyvenau. Toli toli nuo tikrojo Aš. Nuo savo Sielos.

Atėjo laikas (gal per vėlai?) susipažinti su savimi. Nenoriu tos pažinties. Ji slegia. Galų gale nuobodu turėti tik save – taip kartais jaučiu.

Lucijus Anėjus Seneka rašo:

„... jūs gyvenate vis ruošdamiesi gyventi ateityje, niekuomet netopteli mintis apie būties trapumą, nesekate, kiek jau laiko praėjo, švaistote, lyg turėtumėte dar nepraimtą gausybę, kai gal toji diena, kuri dovanojama ar kokiam žmogui, ar reikalui, yra paskutinė. Visko bijote kaip mirtingi, visko trokštate kaip nemirtingi. Daugelį žmonių išgirsti sakant: „Nuo penkiasdešimties metų mesiu veiklą.“ „Šešiasdešimties – mane išlaisvins nuo pareigų.“ O kas tau užtikrina ilgą gyvenimą? Kas tau leis eiti taip, kaip numatai? Ar tau ne gėda sau išsaugoti tik gyvenimo likučius ir vertingiems apmąstymams paskirti tą vienintelį laiką, kurio niekam kitam nebegali panaudoti? Ar ne per vėlu pradėti gyventi tada, kai jau reikia baigti? Kaip kvaila užmiršus, kad esame mirtingi, protingus užmojus nukelti į penkiasdešimtuosius ar šešiasdešimtuosius metus ir norėti pradėti gyvenimą nuo ten, kur tik nedaugelis tenuaina!“

Tad išeitų taip: dabar ir pradėdu (ar pradėjau prieš keletą metų) gyventi?

Kai pagalvoju – spinduliuojanti vaikystė, bėgi vos kvapą atgaudamas, iki linksmo pašėlimo; jaunystė – užtikrintai žygiuojį pašaukimo keliu; subrendęs (maždaug nuo 40-ies) – eini

nesustodamas, įgijęs patirties, kartais sulėtindamas žingsnį, kartais vos pagreitindamas, bet stabiliai, profesionaliai, ir trumpalaikės nesėkmės negąsdina; pensija – išėini pasivaikščioti, dairaisi, atrandi daug stebuklų, kurių nematei (gyvūnai, saulėlydžiai, vėtra, medžiai, žmonių keistenybės, gėlės...), bet... kodėl taip lėtai slenka diena? Kur dėti laiką?

O gal niekur jo, to laiko, nereikia „dėti“? Tiesiog gyventi. Ir tiek. „Žinau, kad nieko nežinau.“ Ir kas tie „vertingi apmąstymai“, kaip rašo Seneka, – nežinau. Gal žiūrėjimas į sidabru mirguliuojantį ežerą ir yra „vertingas apmąstymas“?

Tiek to. Nieko nesugalvoju, tik žinau: eisiu, eisiu, eisiu diena po dienos savo duobėtu žvyrkeliu. Ir viskas. Kol žvyrkelis baigsis. Uždanga!

Vakar vakare buvo nuostabus saulėlydis. Degantys raudonu debesys tarp juodų tamsių debesų. Visas horizontas už ežero (didžiojo Rašių) degė ir juodavo. Visur visada šviesa ir tamsa. Kaip sielos bangavimas.

Rugsėjo 11-oji. Vėjas ir vėjas. Debesys su properšom. Saulė kaitina, vėjas vėsina. Grybų beveik nėra – viskas išdžiūvo.

Vėl susitikau su mažu padarėliu (rašiau ankstesnėje knygoje „Kur skrendi, vienišas paukšti“) – kurmiuku ar ežiuku. Tada sutikau du. Dabar vieną. Lekiam su Rikiu (su kuo daugiau galiu lėkti?) miško keliuku. Staiga Rikis sustoja keliuko pakrašty ir kažką kapsto, uosto. Matau: išsprukęs iš po Rikio snukio, kiek tik įkerta bėga mažas juodas padarėlis, pūkuotas, be uodegos. Įtempiau pavadi. Rikis plėšosi. Gyvūnelis pabėgo gal penkis metrus, sustojo, apmirė (gal pagautas išgąščio pilso?). Nutempiau Rikį pirmyn. Tas padarėlis taip ir liko miško glūdumoj. Tokie tad „nuotykia“.

Liko 10 dienų. Reikės važiuoti į Kauną. Daugiau nei tris mėnesius išbuvau apsupta ežerų, miško, debesų, žvaigždžių, saulėlydžių, mėnesienos... Kiek daug visko! Nenoriu išvažiuoti. Miestas nedžiugina. Bus nyku. Vėl sakau: kaip nors ištersiu. Šis tas įvyks. Šioks toks judėjimas. Rugsėjo 25-ąją turiu susitikimą Kauno klinikose su onkologiniais ligoniais. Dar nieko negalvoju, tik žinau: reikės susikaupti ir atiduoti kiek galiu daugiau šviesos ir tikėjimo. O tas „planas“ – ką vaidinsiu, ką kalbėsiu – ateina paskutinę dieną. Ir taip visada.

Spalio 2 d. išvažiuojame su Vilniaus Nacionalinio teatro spektakliu „Didvyrių aikštė“ (Thomo Bernhardo pjesė, rež. Krystianas Lupa) į Baltarusiją. Labai noriu. Spektaklis nevaidintas visą sezoną – kažką ten stato prie pagrindinio įėjimo, kavinę ar dar ką... O aš galvoju: kur dės tas tris juodas skulptūras, kurios žvelgė iš aukštai į gatvę nuo teatro fasado? Noriu susitikti su aktoriais. Pasiilgau pokalbių, parūkymų, apsikabinimų. Ypač pasiilgau Arūno Sakalausko, Eglės Gabrėnaitės, Viktorijos Kuodytės, Eglės Mikulionytės, Vytauto Rumšo, Povilo Budrio... Taip, mieloji, sakau sau: (vėl Carlas Gustavas Jungas) „Aš supratau, jog man nereikia žmonių, bet supratau ir tai, kad man jų reikia.“

Važiuosime traukiniu! Nuostabu. Pasiilgau tokios kelionės. Kada važiavau pastarąjį kartą? O! Gal prieš 30 metų.

Gal prieš 45 metus buvau Baltarusijoje kažkokioje vyriausybiniėje delegacijoje. Ką aš ten dariau? Ogi nieko. Pamenu, žiūrėjome mūsų operos teatro spektaklį „Rigoletas“ su Eduardu Kaniava. Vaišės. Žinoma, aplankėme Nežinomo kareivio kapą. Vaikštinėjau po Minską. Ir nieko nepamenu. Pamenu, kad važiavo kartu (traukiniu!) Lionginas Šepetys, Barkauskas, dailininkas grafikas Krasauskas, kuris iliustravo Mieželaičio poemą

„Žmogus“. Ir dar kažkokie „draugai“ iš vyriausybės. Grįžtant traukinyje visi buvo truputėlį įkaušę, bet jokių incidentų, tik linksma atmosfera. Na, o su „ponais“ neteko keliauti ir neteks.

Laukiu kelionės į Minską dar ir dėl to, kad galėsiu susikalbėti rusiškai, jei paklysiu ar sutiksiu kokį elgetą.

2019-ųjų rugsėjo 13 d.

Atėjo ruduo: vėjas, lietus, pilka debesija. Šviesa paliko Duo-bulį, žmones, gyvūnus. Tarytum priartėjo skaistyklės priangis.

Tikrą skaistyklą mačiau prieš daugelį metų sapne. Ryškiai prisimenu: sapnas, kurio neužmiršiu iki mirties. Pilku purvu aplieti nuogi žmonės – nuo galvos iki pėdų, todėl neskiriu: vyrai – moterys – jokio skirtumo. Kūnai... Klampoja po pilką košę, nuo jų varva, tįsta ta makalynė; važiuoja vežimai – arklių nėra – juos traukia tie nuogi varvantys žmonės. Žinojau (lyg iš šalies stebėdama, bet nei vietos, nei savo kūno nejaučiu, nors ESU) – manęs čia nėra. Prabudusi kažkaip lengvai nusipurčiau, nors... tas sapnas vis grįžta. Pagalvoju: man buvo parodyta skaistykla, o gal... manęs tai laukia? Ne! Ne! Viskas. Negalvok! Neprisimink!

Diena pragiedrėjo. Išėjau parinkti draugei bruknių. Žinau tokią vietą, kur senokai iškirstas miškas, berželiai jauni ir tarp jų bruknynas. Jau ir saulė, jau ir balti debesėliai ir... išgirdau keistą garsą! Iš karto supratau – tai kažkokio gyvūno riksmas. Neišsigandau – juk ne vilkas staugia. Tokie trūkčiojantys riktelėjimai. Kai pempė klykia raiste – šurpu: lyg pagalbos šaukimas ar perspėjimas – artėja nelaimė. Nemalonu. O čia... ne loja, ne riaumoja, taip „vyriškai“ šūkčioja. Dairausi. Pamačiau: šuoliais per tuos berželius lekia stirninas (stirnos nerėkauja).

Aš surikau iš viso spėko: „Suu-sto-ok!“ Ir... stebuklas! Sustojo. Mus skyrė gal 30 metrų. Gražus. Žiūri... žiūri, ir aš žiūriu. Sustingau. Mūsų žvilgsniai susitiko. Pajutau (nežinau, kaip apsa-kyti) paslaptį to ryšio, kuri esame praradę. Jis nebijojo manęs. Tas stirninas. Aš žiūrėjau nutirpusi, kaip į karalių. Išklė galvą karalius ir nušuoliavo. Jau nebešūkčiojo. Dovana visai dienai. Aš jį, tą stirniną, priėmiau į širdį. Jis liks su manimi.

Ir prisiminiau istoriją Žemaitijoje, prie Minijos upės. Ten gyveno mano pusseserė Audra. Beveik miške kiurksojo jos sodyba. Atvažiuodavau su mažiuku Tomu. (Beje, šį vakarą, va dabar – 18 val., Panevėžyje vyksta Tomo pjesės premjera – „Kelionė į Edeną“, išvažiavo žiūrėti su Daiva. Esu viena.)

Vienos vasaros pradžioje už skersinių tvoros stovėjo stirna. Toliau Audra pasakojo: „Išėjau su kibirais kiaulių šerti. Amo netekau – netoli tvarto, už skersinių tvoros pamačiau stirną. Prabėgant kartais matydavau, bet kad stovėtų... Aš artyn artyn... stovi. Dar arčiau... ir nustėrau: stirnelės snukis visas kruvinas. Prasižiojusi. Liežuvį iškišusi. Stovi. Žiūri į mane. Priėjau visai arti, ištiesiau ranką – stovi. Ir toptelėjo man – ji prašo pagalbos. Sūnelis buvo kelių mėnesių... turėjau buteliuką su čiulptuku. Supratau – stirna negali valgyti. Išbadėjusi. Įlėkiau į trobą, vyrui sakau: „Stirna sužeista! Prašo pagalbos!“ „Gal išdurnė-jai“, – stodamasis ir eidamas į kiemą sako Stasys. Pripyliau buteliuką pieno, užmoviau čiulptuką. Statys stovi kaip įbestas. Aš atsargiai einu prie stirnos. Ištiesiau buteliuką, o je! Kaip čiupo! Liežuvis sutinęs, bet pieno kažkaip ėmė mažėti... Oi! Kaip aš drebančia ranka laikiau tą buteliuką. Iščiulpė visą. Dar stovi. „Stasy! – surikau (stirna nė krust), – atnešk ąsotį su pienu. Virtuvėje ant stalo.“ Laukiu. O mudvi žiūrim viena į kitą. Atnešė. Ir Stasio stirna nebijo. Pripyliau buteliuką pieno. Vėl iščiulpė. Ji

stovi. Mudu stovim. Lėtai apsisuko ir nuėjo. Ale dar ne viskas. Vakare, kai pamelžiau karvę, einu su kibiru ir matau – stirna vėl stovi toje pačioje vietoje. Aš vėl prieinu. Tiesiu jai dubenėlį su pienu. Įkišo sutinusį liežuvį. Negali palakti. Stovi. Žiūri. O tas buteliukas gulėjo numestas prie stirnos. Palenkė galvą ir bakstelėjo į tą buteliuką. Supratau. Supyliau pieną į jį, užmoviau čiulputuką, duodu – čiulpia. Vėl tuščia. Dar pripyliau. Iščiulpė ir tą. Pastovėjo. Aš pastovėjau. Žiūrim viena į kitą. Man jau gera ant širdies. Padėjau stirnai. Tokia graži. O akys... Kaip geros karvės, ne, ne visai taip... Nežinau. Nuėjo. Prasivarčiau visą naktį: ką ji, vargšė, dabar darys? Ogi ryte stirnelė vėl stovi, aš vėl jai pieno iš buteliuko... Du buteliukus išlakė; vakare vėl stovi. Jau leido jai tarpuakį paliesti. Ir taip dvi savaites aš ją girdžiau rytą ir vakarą. Liežuvis pamažu traukėsi, plonėjo. Po dviejų savaičių jau pasiurbė iš dubenėlio. Tada Stasys pasakė: „Išvirk jai skystos manų košės – bus stipriau.“ Ot, koks geras tas mano Stasys. Niekada jokių spąstų nestato, apie medžioklę nė kalbos negali būti. Išviriau košės. Pripyliau į dubenėlį. Susiurbė. Vėl tas pats tvarkaraštis – rytą ir vakare. Mūsų šuo kaip nebylys – nelajo. Gal, sakau, jie, tie gyvūnai, kažkaip jaučia, susikalba... Ir taip ištylėjo nė karto nesulojęs du mėnesius.

Vieną rytą stirna nebeatėjo. Vakare – nėra. Kitą dieną nėra. Dingo. Paliko mus. Liūdna kažko, bet ji turi savo gyvenimą. Praėjo vasara. Praėjo ruduo. Žiema buvo speiguota, daug sniego. O aš vis galvoju: kaip ta mano stirna? Ar turi ką valgyti? Ateitų – duočiau, ir linksmiau būtų. A, pamažu nebegalvojavau. Darbai, gyvuliai, Simukas pradėjo vaikščioti. Pavasaris staigiai užklupo. Greit nutirpo sniegai, jau, žiūriu, ir žibuoklės žydi, ir alyvos nužydėjo, ir vėl prasidėjo vasara. Įpusėjus liepai vieną rytą amo netekau: stovi mano stirna toj pačioj vietoj,

žiūri į mane, o šalia – o Jėzau! Du maži stirniukai. Aš artyn – stirna stovi. Stirniukai pasitraukė už mamos, o aš tiesiu ranką, palietė snukeliu. Garbės žodis, pradėjau žliumbti... iš meilės turbūt, glostau jai kaktą, o ašaros kaip pupos byra, ir kikenu iš džiaugsmo. Ale va, nepamiršo! Atėjo pasirodyti su vaikais. Tokie gražučiai... tokie... Nežinau, kas man darėsi, tik vis kar-tojau: nepamiršai, gerute, nepamiršai...

Pastovėjo, atsuko galvą į vaikus, dar į mane... apsisuko ir... visi trys nurisnojo į mišką. Išnyko. Daugiau neatėjo. Niekada. Porą metų vis žvilgčiojau į tą vietą – tuščia. Nuėjo į savo gyvenimą. Matai, kaip suprato – aš myliu ją. Atėjo vaikų parodyti. O šuo ir vėl tylėjo kaip nebylys! Tik spoksojo pritūpęs.“

Tokią istoriją papasakojo Audra. Negaliu nesižavėti ta stirna, tuo briedžiu, kurį sutikau prieš daug metų miško kelyje. Tie zuikiai, voverės, kirai, kielės, žalčiai... Koks išmintingas gyvūnų pasaulis.

„Gyvūnai nemaištauja prieš savo rūšį. Pažvelk į gyvūnus: kokie jie teisingi, kokie padorūs, kaip paklūsta tradicijai, kokie ištikimi tam kraštui, kuriame gyvena, kaip laikosi jiems įprastų taktų, kaip augina jaunikius, kartu traukia ieškoti maisto ir vilioja vienas kitą prie šaltinio. Nėra nė vieno, kuris slėptų savo laimikio perteklių ir leistų broliams mirti badu. Nė vieno, kuris norėtų priimti savo valią tos pačios rūšies gyvūnams. Nė vieno, kuris manytųsi esąs dramblys, nors yra uodas. Gyvūnas deramai ir tiksliai gyvena savo rūšies gyvenimą nei jį pranokdamas, nei jo nepritekdamas.“

CARL GUSTAV JUNG

* * *

Sudie, vasara! Sudie, geroji! Taip laukiama, taip greit prabėganti. Žinau, kad sugrįši: vėl sirps žemuogės, kukuos gegutė, ežere plaukios gulgubės; bet ar sugrįšiu aš pas tave?

Šiandien 2019 metų rugsėjo 17-oji. Vėjas. Šalta. Naktį +7 šilumos. Dabar gal 12–13 laipsnių. Nuo pat ryto pajutau – gyvenimas prie Duobulio baigėsi. Labanoro giria apsigaubė vėsa ir abejingumu. Tamsūs debesys grumiasi su retomis properšomis, vis taikosi ant mėlynų lopinėlių užslinkti ir paslėpti saulę. Tos paskutinės dienos – tarytum stabtelėjimas kelyje, kuriuo einu. Prasidės kitas kelio ruožas: asfaltas, mašinos, daugiaaukštis, liftas, parduotuvės, pabirę kaštonai alėjoje, mišios Šv. Antano bažnyčioje. Kuo rengtis? Kur eiti? Ką veikti?

Liko dvi dienos. Išvažiuoju su Tomu. Jaučiu, kad ir jam gaila atsisveikinti. Net apie savo premjerą Panevėžyje nenori smulkiau pasakoti: „Nieko. Gerai praėjo. Pavargau. Neka-muok, mamiuk! Nenoriu kalbėti. Žinau, kad mieste reikės užbaigti tą kūrinį apie Jėzų ir esu sumanęs parašyti romaną. Viskas. Daugiau apie „menus“ nekalbam. Priskaldysiu malkų. Reikia kurti pečių.“

Rodos, sėdim pamiškėj prie kelio ir nenorime eiti ten, kur reikia eiti. Pastarosios trys dienos padovanojo šiokių tokių „nuotykių“.

Visų pirma baisiai išsigandau: man pasirodė, kad Rikis numirs. O buvo taip.

Prieš tris dienas (dar nebuvo taip šalta) išbėgome kaip visada ryte palakstyti. Jau bėgant keliuku link žvyrkelio, pajutau, kad Rikis kažkaip stabčiodamas risnoja, nelekia šuoliais. Vos įsukome į žvyrkelį, sustojo ir pritūpė – niekada

taip nėra buvę. Pamažu, be entuziazmo, tapnojame žvyrkeliu iki posūkio į miško kelią. kažkas ne taip: nekilnoja kojos, neuostinėja... Prie posūkio, vos tik pasukom į mišką, staiga ėmė kojelės drebėti, painiotis, svirduliuoja Rikis, stabčioja, vėl bando eiti, dreba visas kūnelis, sustojo, pritūpė, žvelgia į mane gailiom rudom akim; pritūpiau prie jo. Prisiglaudė prie manęs, iš snukelio bėga seilės, ir taip dreba, taip dreba. Glostau jam papilvę. Užkėlė vieną koją man ant rankos. Ir toks bejėgis, toks drebantis vėl bando stotis – nepajėgia. O seilės vis teka iš snukelio. Aš jam kalbu, kalbu: „Nebijok, tuoj praeis, tu geras, viskas bus gerai, tik nebijok!“ Drebulys lyg aprimo. Supratau, kad niekur toliau negalime eiti. Nepajėgs. Paėmiau už pažastukų kaip vaiką, pakėliau (o sunkus tas mano Rikis), taip ir nešiau stenėdama, dūsaudama ir kalbėdama švelnius žodžius. Vos atnešiau iki būdos. Rikis nebedreba. Išėjo iš trobelės Stasiukas. Pasakoju, kas nutiko. Rikis, pastatytas ant žemės, stovi jau nedrebėdamas. Kažkaip patripseno, pauostė žolę, paėjo kelis žingsnelius. Jaučiu, kad pavojus praėjo. Ir seilės nebeteka. Staselis pasakė, kad tai ne pirmas kartas, kai taip svirduliuoja, dreba, dažniausiai ir vemiamia. Vargšelis. Su koku patiklumu jis glaudėsi prie manęs, kaip ramiai tūnojo padėjęs vieną kojelę man ant peties, kai nešiau, kaip vaikas.

Vakare jau lėkė žvyrkeliu ir miško keliais kaip visada. Tik vis taikėsi „pasiganyti“ – ieškojo kažkokios jam tinkamos žolės ir kramtė. Gyvūnai žino, kaip pasigydyti. Arba ramiai pasitinka mirtį: tik žiūri it atsiveikindami. (Taip buvo su Rikiu I.) Taip pailsau, matyt, nuo išgąščio, jog prarasiu savo (mūsų!) vasarų meilę, tad kritau ant čiužinio ir gulėjau užsimerkusi. Neilgai. Išėjau grybauti. Sekėsi. Radau tris baravykus ir rau-

donikį. Džiovinsiu draugei. Viskas baigėsi gerai. Myliu aš tą nedidelį, energingą vasarų draugužėlį. Ar girdi, Riki, aš myliu tave. Nesirk. Kitą vasarą pasimatysim. Tikiu.

Ruduo nuostabiai gražus: gelsta beržų lapeliai – labiau pageltę jauni berželiai, „seniai“ tik keliomis gelsvomis sruogomis pasidabinę. Vakar mačiau paukščių trikampį: laimingos kelionės! O užvakar laiveliu (Elvyra, mirusio Taduko sesuo iš už Rašių ežero, davė savo valtį) praplaukdama prie pat kranto pamačiau dvi gulbes su keturiais pilkais gulbiukais. Jiems mėtė duonos kažkoks vyrukas. Jaunas. Su „kiepka“. Pasimojavom vienas kitam. O gulbė su gulbinu ir vaikiukais ramiai sukiniėjasi tamsiame vandenyje. Ežeras apaugęs – vanduo atrodo juodas. O gulbės – baltos!

Paskutinės dienos. Paskutiniai saulėlydžiai. Vakar nuo pusiasalio saulei leidžiantis pro ugnimi švytintį dangų praskrido kažkoks didelis baltas paukštis, keistai karksėdamas, lyg bijotų – o gal kaip tik apimtas ekstazės nuo grožio, ėmė „dainuoti“ skrisdamas. Ir aš „paleidau kakarinę“ – o man kas? Juk niekas negirdi. O jei ir girdi? Dainuojantis žmogus visada gražus! Užtraukiau kas atėjo į galvą:

*Plaukia sau laiveelis
Piliakalnio link,
Sėdi jauns berneelis
Dairosi aplink.*

(Čia truputį per aukštai „paėmiau“, tad vos ne cypdama varau iki galo.)

*Iš abiejų puuusių
Vien aukšti kalnai,
Vien tik žali žo-o-olynė-ėliai
Kur tik užmatai!*

Ir nušvito širdis (ar siela?) džiaugsmu. Ir garsiai ėmiau pliurpti... pušims ar kokiam baravykui, kurio nematau: „Na ir kas? Ir kas, kad po savaitės man bus 77-eri? Ogi nieko.“ Rėkiu, lekiu, plaukiu ir... viskas man gerai. Krenta namo balkonas? Na ir kas? Jame visai nenorėdavau būti. Pūva laiptai į palėpę? Cha cha! Na ir kas? Dar kitą vasarą atlaikys. O kai sulūš – lipsiu kopėčiomis į palėpę. Valtis leidžia vandenį? Na ir kas? Elvyra duos savo – plaukiok kiek nori, sako ji. Neturėsi malkų, jei bus šalta vasarą ir kitą rudenį (man bus jau 78-eri!). Na ir kas? Kaip ir šiomet – prisirankiosiu miške pagalių, šakų – kiek noriu.

„Ko dairaisi aplink pagalbos? Manai, pagalba ateina iš išorės? Ateitis kuriama tavyje ir iš tavęs. Tad žvelk į save patį. Nė vienas kitas kelias nėra toks, kaip tavasis. Visi kiti keliai tave apgaudinėja ir gundo. Turi nueiti kelią savyje.“

CARL GUSTAV JUNG
(„RAUDONOJI KNYGA“)

Paskutinė diena prie Duobulio. Rodos, ne tik aš, bet ir ežeras susimąstė, o gal miega su savo gyventojais – nė bangelės. Medžiai irgi snaudžia, tik kartkartėmis skrenda prie žemės gelsvi beržų lapai – paplevena, pašoka „snaigių šokį“ ir žemyn... žemyn...

... O juk suprantu, kad dabar pats geriausias laikas pajusti save. Galų gale susipažinti su savimi. Ta pažintis prasidėjo seniai, kai išėjau iš teatro (2003 m.), ir pamažu pamažu, sunkiai, lėtai artėju į tylą ir įsiklausymą, kas ten manyje (ir pasaulyje) darosi. Nelengva. Nelabai malonu. Netgi skausminga. O buvo gera galvoti tik apie vaidmenis, darbus, keliones, gastroles. Visą laiką skirti kam tik nori, tik ne savęs pažinimui.

(NE)PASKUTINIS VEIKSMAS – jau vienuoliktoji aktorės Doloresos Kazragytės autobiografinių esė knyga, savotiškas dienoraštis. Išorinių įvykių čia nedaug, o štai progų apmąstyti vertybes ir drastiškai pasikeitusį pasaulį – daugybė. Vos spėji paskui Doloresą.

Autorė sukūrė jai vienai būdingą pasakojimo manierą – ji kalba atvirai ir drąsiai (daugelis būtų linkę nutylėti pasaulio ir žmonių netobulumą), su didele autoironijos doze. Nemitologizuoja praeities, nevirkauja dėl praėjusių šlovės akimirkų ir pasikeitusio gyvenimo, kurio šurmulį keičia prisiminimai ir knygos, sūnaus Tomo atvežtos į namelį prie ežero.

Kadaise čia, Labanoro girioje, Viktoro Šinkariuko pastatytoje trobelėje, tik vasarota.

Dabar čia gyvenama jau ne tik vasaros mėnesiais: giria, ežeras tampa didžiojo aktorės uždavinio – savęs atradimo – scenovaizdžiu.

Metas didžiajam širdies monologui. Uždanga vėl kyla.

Pirkite internetu
www.tytoalba.lt